

De Functie van Inspecteur-Generaal der Koninklijke Landmacht

Aangenomen mag worden dat het bestaan van de functie van Inspecteur-generaal bij de Koninklijke Landmacht een bekend feit is. Het is evenwel dikwijls gebleken, dat men niet altijd op de hoogte is van diens taak en werkwijze. In zekere zin is dit begrijpelijk, daar in haar huidige vorm deze functie in de Nederlandse legerorganisatie iets nieuws is. Naar inhoud brengt zij, zoals zovele nieuwigheden, geen verandering in principe. De taak van de Inspecteur-Generaal is het houden van toezicht op de uitwerking van de richtlijnen, gegeven door de Minister van Oorlog en diens onderhebbende instanties in dit principe, n.l. het doen controleren van gegeven orders, is ook voor het Ministerie van Oorlog niets nieuws. Het leggen van dit toezicht in handen van één instelling, betekent echter zeker de introductie van een andere organisatievorm en als zodanig geeft dit aan de Nederlandse legerleiding een nieuw beeld.

Toen na de bevrijding van Nederland de taak der Binnenlandse Strijdkrachten beëindigd was en een aanvang moest worden gemaakt met de reconstructie der Koninklijke Landmacht, stond men voor bijzonder grote moeilijkheden, vooral door het feit, dat de opleiding van het toekomstige personeel geenszins het vereiste regelmatige verloop kon hebben.

In deze tijd achtte Z.K.H. Prins Bernhard, die zich voor de Nederlandse oorlogsvoering in hoge mate verdienstelijk had gemaakt, maar die los wilde staan van een voor specialisten bedoelde positie, waarin beleidsfouten zeer zwaar het landsbelang zouden kunnen schaden, het wenselijk zich terug te trekken uit de functie Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten.

Naast het feit, dat men er hoge prijs op stelde Z.K.H. voor het leger te behouden, voelde men grote behoefte aan een instelling, die, vrij staande van alle moeilijkheden en wrijvingen, een toezienend oog kon houden op de gang van zaken, en die op de duur met vooruitstrevendheid de doelmatigheid van het gehele legerbestel en haar onderdelen afzonderlijk zou kunnen beschouwen.

Bij Koninklijk Besluit van 13 September 1945 werd daarom de functie van Inspecteur-generaal der Koninklijke Landmacht ingesteld en werd de Luitenant Generaal Z.K.H. Prins Bernhard der Nederlanden, na eervolle ontheffing uit zijn functie van Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten, benoemd tot Inspecteur-generaal der Koninklijke Landmacht.

Reeds sinds 1813 kent de Nederlandse krijgsgeschiedenis de functie van Inspecteur-generaal. Deze functie werd bekleed door de latere Koning Willem II als Prins van Oranje, diens broer Prins Frederik, Prins Alexander, de broer van Koning Willem III en de oudste zoon

des Konings, Prins Willem, beide laatste echter alleen voor het wapen der Cavalerie.

Hoewel beide eerste Prinsen als Inspecteur-generaal van alle wapens als voorgangers van de huidige Inspecteur-generaal kunnen worden beschouwd, is de ontwikkeling der legerorganisatie niet zodanig geweest, dat deze functie door één persoon bekleed, daarin is behouden gebleven. Waren de beide laatstgenoemde Prinsen reeds alleen benoemd tot Inspecteur-generaal der Cavalerie, in de latere organisatie van de Landmacht was voor elke wapensoort een afzonderlijke inspecteur aangevozen. De bevoegdheden van deze autoriteiten bepaalden zich dan ook uitsluitend tot kwesties het wapen betreffende en waren meer dirigerend dan inspecterend.

De herinstelling van deze functie in 1945 is zeker niet op historische gronden geschied, doch was veeleer gegrond op de beschouwing van de ontwikkeling van buitenlandse legerorganisaties. Belangrijke voorbeelden in deze vinden we bij de Inspecteur-generaals van de Verenigde Staten en van Frankrijk.

De Staf I.G./U.S. Army werd in 1777 door Washington gesticht. Zij ontwikkelde zich tot een Staf van 60 officieren. Gedurende de oorlog bedroeg dit aantal zelfs 438.

Het opsporen van ondoelmatigheden en onregelmatigheden was de taak van deze officieren, die hiervoor speciaal werden opgeleid.

Bij grotere eenheden in opleiding en te velde werd gewoonlijk een vast officier gedetacheerd.

Als zeer belangrijk gold het advies betreffende de geschiktheid van de troepen en het uitbrengen van verslag in hoeverre de verwachte resultaten aan het front waren verwezenlijkt. Tevens werden klachten behandeld betreffende betaling, voeding, behandeling etc., terwijl men zich ook bemoeide met aanbevelingen, decoraties en dagvaardingen.

Geeft de taak van de Amerikaanse Inspecteur-generaal alleszins weer het bijzonder zakelijk en democratische karakter van dit land, bij de taak van de Inspecteur-generaal van het Franse leger ligt het accent meer op de waardigheid van deze functie.

De Franse Inspecteur-generaal is n.l. bestemd om in oorlogstijd het hoofdcommando van de Landmacht uit te oefenen. In vreedstijd is de Minister van Oorlog verplicht de Inspecteur-generaal te raadplegen bij alle belangrijke beoordelingen en voorstellen, gedaan door de Generale Staf en bij alle aangelegenheden betreffende opper-officieren. Overigens is ook hier, evenals in de Verenigde Staten, de Inspecteur-generaal „de” technische adviseur van de Minister van Oorlog.

De taak en werkwijze van de Inspecteur-generaal in Nederland vertoont naast grote verschillen ook vele overeenkomsten met die van zijn buitenlandse collega's.

Een van de wezenskenmerken van *de taak van onze Inspecteur-generaal* is, zoals werd vermeld, het toezicht houden op de gehele militaire huishouding, waaruit blijkt, dat de verantwoordelijkheid bij de Minister van Oorlog blijft berusten. Hieruit volgt, dat de taak van geen enkele andere militaire instantie die van de Inspecteur-generaal dekt.

Tevens volgt hieruit, dat men bijzonder van een Inspecteur-generaal verwacht de doelmatigheid van het gehele militaire apparaat te kunnen

beoordelen, waartoe hij zich regelmatig op de hoogte zal stellen van de wijze van opleiding van officieren, onderofficieren en manschappen, zomede van de geoefendheid en tucht der onderdelen en er daarbij zijn bijzondere aandacht aan zal wijden of in de troep een geest van offervaardigheid, saamhorigheid en plichtsgevoel wordt gekweekt, zoals in zijn instructie is vermeld. (Zie L.O. 28/1945).

De *methoden*, die de Inspecteur-generaal gebruikt om zijn taak te vervullen, zijn in het algemeen:

- a. Inspecties op eigen initiatief door het regelmatig bezoeken of doen bezoeken van de verschillende onderdelen of diensten.
- b. het uitvoeren van hem opgedragen inspecties of onderzoeken.
- c. het behandelen van hem toegezonden verzoekschriften, klachten, voorstellen e.d.

ad a. De inspecties op eigen initiatief door de Staf I.G. zijn van zuiver informatieve aard. De Inspecteur-generaal heeft zich volgens zijn instructie er van te onthouden rechtstreekse aanwijzingen te geven, tenzij deze aanwijzingen van zeer algemene aard zijn.

Hij is echter overigens volkomen vrij zich op de hoogte te stellen van alle vraagstukken, welke verband houden met de organisatie en oefening van de Koninklijke landmacht en is daarbij tevens bevoegd personeel van de Koninklijke landmacht, hetwelk hij voor dienstaaangelegenheden verlangt te spreken, in zijn standplaats te ontbieden.

ad b. De inspecties en/of onderzoeken, hem door de daartoe bevoegde autoriteit opgedragen of verzocht, zijn van meer omljnde aard en dienen om bij de daarover op te maken rapporten de nodige voorstellen te doen om de geconstateerde misstanden e.d. te verbeteren.

ad c. Voor het zoeken van rechtstreeks contact door militair personeel met de Inspecteur-generaal door middel van verzoeken, voorstellen e.d. heeft men een procedure gevolgd, waarbij de hiërarchieke weg in zekere zin bleef gerespecteerd.

Bij Ministeriële beschikking van 12 April 1947 werd het volgende bepaald: „Verzoeken, voorstellen e.d., gericht aan de Inspecteur-generaal der Koninklijke landmacht, worden ingediend bij de onmiddellijke militaire chef en door deze voorzien van zijn advies, rechtstreeks aan genoemde autoriteit doorgezonden.”

Er dient hierbij opgemerkt te worden, dat als laagst mogelijke militaire chef wordt beschouwd de compagnies-commandant of daarmee gelijk gestelde.

Zeer terecht heeft men, mede gelet op het karakter van de Nederlandse soldaat, de sluisen voor een stroom klachten en aanmerkingen niet geheel opengezet, terwijl men toch een mogelijkheid heeft geschapen, redelijke critiek en geoorloofde verzoeken practisch rechtstreeks bij de inspecterende militaire autoriteit te brengen en zodoende het contact tussen legerleiding en troep te vergroten.

Het is echter in deze wel interessant te vermelden, dat in het Amerikaanse leger militairen zowel als burgers hun klachten en persoonlijke grieven aan de Inspecteur-generaal rechtstreeks bekend kunnen maken,

terwijl er zelfs op toegezien wordt, dat geen vergeldende maatregelen tegen de klager worden genomen.

Tevens dient te worden vermeld, dat het niet alleen in de bedoeling lag, de Inspecteur inzage in zekere verzoekschriften van persoonlijke aard mogelijk te maken, doch men heeft meer in het bijzonder hogere militaire autoriteiten de kans willen geven, speciale contrôle's op gegeven orders en onderzoeken in gerezen kwesties naar de Staf-I.G. te kunnen delegeren, in geval eigen drukke werkzaamheden zulks wenselijk maken of een inzicht van een meer neutrale en universele instelling dienstig wordt geacht. Vanzelfsprekend worden in dit geval door een intiemer contact met de naaste hogere chefs de hiërarchieke moeilijkheden tot een minimum teruggebracht.

Naast al deze mogelijkheden, die de Inspecteur-generaal in staat stellen, zich op de hoogte te houden van de toestanden in het leger, moest ook een weg worden gevonden om de bevindingen te verwerken en bij de juiste instantie te deponeren.

Daartoe is het de taak van de Inspecteur-generaal, zijn bevindingen en adviezen schriftelijk of mondeling ter kennis te brengen van de Minister van Oorlog, die voor de verdere behandeling zal zorg dragen. Daarnaast is de Inspecteur-generaal gerechtigd deel te nemen aan alle militaire besprekingen binnen de dienstkring van functionarissen der Koninklijke Landmacht, waarin vraagstukken, welke verband houden met organisatie en oefening, worden besproken.

Van deze mogelijkheid maakt de Inspecteur-generaal gebruik om zijn ervaringen en zienswijze aan de betrokken functionarissen mede te delen. Tevens kunnen in de vele persoonlijke besprekingen met hoge legerfunctionarissen moeilijkheden en toestanden van velerlei aard worden besproken.

Vanzelfsprekend beperken de vele bezoeken door officieren de Staf-Inspecteur-generaal zich niet alleen tot de troepen in opleiding, doch brengen de diverse contacten met staven en diensten ook veel licht in duistere, d.w.z. onbegrepen zaken met het voordeel, dat het onderling begrip van staf en troep in betere banen wordt geleid.

De behandeling tenslotte van persoonlijke verzoekschriften geschiedt door middel van een direct contact met betrokkenen of doorzending met contrôle op de afwerking.

Om een beeld te geven van de activiteit in deze bij de Staf-Inspecteur-generaal zij vermeld, dat bijna 200 verzoekschriften per week bij dit bureau moeten worden verwerkt en dat ongeveer zes onderdelen in opleiding en vele bureaux per week worden bezocht.

Naast de talrijke maandrapporten, verslagen en persoonlijke brieven, die de Inspecteur-generaal bereiken en de vergaderingen en besprekingen, die worden bijgewoond, blijkt hieruit, dat de Inspecteur-generaal behoorlijk op de hoogte is van de toestanden in het leger.

Om zijn taak naar behoren te kunnen vervullen, heeft de Inspecteur-generaal de beschikking over een staf, bestaande uit een Chef van de Staf en ongeveer tien officieren, verdeeld over twee secties. Vanzelfsprekend heeft men hiervoor officieren aangetrokken, die zoveel mogelijk uit de verschillende wapens en diensten afkomstig waren. De door deze officieren gemaakte rapporten worden door de Inspecteur-generaal

persoonlijk gelezen, waarna deze de te voeren acties bepaalt en in een wekelijkse vergadering de gerezen kwesties bespreekt.

Oorspronkelijk kreeg de Inspecteur-generaal enige buitenlandse officieren toegewezen om zijn staf in moderne stijl in te richten. Deze officieren zijn hem van groot nut geweest. Intussen hebben echter Nederlandse officieren het werk over kunnen nemen, hoewel vanzelfsprekend de ontwikkeling van dit apparaat nog niet was beëindigd.

Daar in de instructie voor de Staf-Inspecteur-generaal het werkterrein voor deze is bepaald tot vraagstukken, welke verband houden met de organisatie en de oefening van de Koninklijke landmacht, blijkt hieruit, dat de inspecterende bevoegdheid van de Inspecteur-generaal zich niet uitstrekt over het terrein der operatiën.

Ongetwijfeld zullen de bij de opleiding en de organisatie gemaakte fouten zich wreken bij de militaire acties, die de Koninklijke landmacht uiteindelijk heeft te volbrengen. De lessen die de militaire operatiën in Indië leren, zullen derhalve ter harte moeten worden genomen, waartoe een goed contact met al diegenen, die de operaties leiden, noodzakelijk is. Om de mogelijkheden voor contact zo groot mogelijk te maken, heeft de Inspecteur-generaal o.a. het toezenden van suggesties van commandanten uit Indië, via de Adjudant-generaal aldaar, mogelijk gemaakt. Reeds verschillende commandanten maakten van deze gelegenheid gebruik.

Het zij nog vermeld, dat regelmatig geconstateerd werd, dat betreffende de taak van de Inspecteur-generaal de misvatting bestond, als zou deze functie zijn ingesteld om alle mogelijke grieven en klachten te absorberen, ofwel om te dienen als een soort interne dwarskijker.

In geen enkel opzicht zou zij echter door deze werkwijze een steun kunnen zijn voor de legerleiding, noch in enige mate een „luchtkussen” vormen tussen staf en troep.

De Inspecteur-generaal zal zich in tegendeel altijd ver houden van interne finesses, die op het terrein van de ter zake kundige instanties thuis horen. Hij zal slechts door middel van constructieve critiek en door het zo mogelijk aangeven van middelen om gemaakte fouten te herstellen of fouten te voorkomen, gesteund door een brede feitenkennis, de grote factor moeten zijn in de zelfcontrôle van het leger, om daardoor te kunnen waken tegen elke vorm van zelfgenoegzaamheid en defaitisme.